

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2012

Monika VIČANOVÁ

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Multietnická výchova v základních školách

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce

Mgr. Lenka Součková

Vypracovala:

Monika Vičanová

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Multietnická výchova v základních školách“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne 11. listopadu 2012

.....
Monika Vičanová

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Lence Součkové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych ráda poděkovala svému manželovi, rodině a spolupracovnícím za poskytnutou morální podporu při zpracování mé bakalářské práce, ale i během celého studia, velice si toho vážím.

Monika Vičanová

Obsah

Úvod.....	6
1. Základní pojmy.....	9
1.1 Multikulturní výchova.....	9
1.2 Kultura.....	10
1.3 Výchova.....	12
1.4 Etnikum.....	13
1.5 Národ, národnost, národnostní menšina.....	15
1.6 Rasy a rasismus.....	19
2. Popis jednotlivých zemí a náboženství.....	22
2.1 Romové.....	22
2.2 Čína.....	23
2.3 Rusko.....	24
2.4 Vietnam.....	25
2.5 Islám.....	26
2.6 Judaismus.....	28
3. Metody multikulturní výchovy na základních školách.....	30
3.1 Aktivity pro třídy.....	30
4. Praktická část- empirický výzkum.....	33
4.1 Cíl výzkumu.....	33
4.2 Výzkumná metoda.....	33
4.3 Výzkumný vzorek.....	34
4.4 Stanovení hypotéz.....	34
4.5 Vyhodnocení výzkumu.....	35
4.6 Ověření hypotéz.....	42
Závěr.....	43
Resumé.....	44
Anotace.....	45
Použitá literatura.....	46
Seznam tabulek.....	48
Seznam grafů.....	48
Příloha č. 1.....	49

Úvod

„Jestliže se nějaká skupina odlišuje od ostatních barvou kůže a některými dalšími anatomickými a fyziologickými znaky, není snad přirozené ptát se také, zda a případně jak se odlišuje i mozem a jeho funkcemi?“ (psycholog P. Říčan)

Téma „Multietnická výchova v základních školách“ jsem si vybrala proto, že mě zajímalo prozkoumat a prostudovat ho blíže.

Toto téma je velice důležité pro fungování dnešní výuky. Cizinců v České republice máme mnoho a tak by se na ně nemělo zapomínat a multikulturní výchova by se měla šířit a být v každé škole na denním pořádku. V oboru nepracuji, ale nemám problém se zapojit do nějakého projektu, které s tímto souvisí.

Ve své bakalářské práci se věnuji objasněním pojmů jako je multikultura, kultura, etnikum, národ, národnost, národnostní menšina, rasy, rasismus, ale také popisují země a jejich příslušníky, kteří se do České republiky přestěhovali a žijí u nás.

Výsledky dotazníkového šetření budou poskytnuty školám, ve kterých bylo šetření provedeno ke zpětné vazbě, ke zlepšení výuky a výchovy. Česká republika je zemí, ve které žije mnoho cizinců, je to jejich cílová země (dříve byla jakousi „přestupní stanicí“ na západ), je třeba děti vychovávat k toleranci, poznávání odlišných kultur. Nejen výchova v rodině, ale i na základních školách.

V ČR je dnes téma „cizinci“ hodně zviditelňováno, hlavně v médiích. Hodně se o nich mluví a píše a leckdo se dnes tímto tématem s oblibou zviditelňuje. Rozdíly mezi etniky se dnes často zjednodušují, na některé „typické“ aspekty jejich života je kladen přehnaný důraz. Je otázkou na kolik takové řečnění skutečně napomáhá deklarovanému cíli – tedy lepšímu vzájemnému porozumění různých kultur zastoupených v ČR, které jsou předpokladem k fungující občanské společnosti.

Čím lépe se budeme navzájem znát, tím více se budeme moci jako občané zorientovat ve složitých společenských jevech a činit poučená rozhodnutí. Je to způsob, jak v této zemi může fungovat tolerantní společnost, otevřená jinakosti a těžící z kulturní rozmanitosti.¹

---

¹ My a ti druzí: Příručka pro multikulturní výchovu a vzdělávání na základní škole Praha: Multikulturní centrum Praha, 2004. 101 s. ISBN 80-239-2099-5

Důležitým východiskem multietnické výchovy je vytváření vstřícného a bezpečného prostředí pro přijímání odlišností vyplývajících z rozdílné etnické či náboženské příslušnosti a uplatňování kritického myšlení. Na tomto základě si pak děti mohou vytvářet vlastní postoje a názory na společnost i role jednotlivců v ní. Je potřeba abychom si uvědomili odlišnost, respektovali ji a přijali ji jako pozitivní jev. Odlišnost obohacuje naše myšlení. Dává nám možnost uvědomit si skutečnost z různých úhlů pohledu, a tím rozšiřuje vnímání všeho, co se okolo nás odehrává. Proces , který vede k takovému vnímání odlišností, je někdy označován jako vzdělávání bez předsudků.

Česká společnost, donedávna uzavřena vnějším vlivům, prochází po roce 1989 obdobím bouřlivých společenských proměn. Ty sledujeme i ve školním prostředí, kde přibývají „jiní“ žáci a studenti. Sami vyučující si uvědomují, že pro kvalitní práci v kulturně pestré třídě nestačí konstatovat očividnou koexistenci různých kultur. V současnosti je potřeba hledat smysluplné cesty pro jejich vzájemnou integraci. A jak toho dosáhnout?

Český školský systém se tváří v tvář společenské situaci po roce 1989 nachází ve stadiu experimentů a improvizací. Dosud neexistuje žádný ucelený přístup k multietnické výchově a vzdělávání na českých školách. Realita ve třídách bývá ovšem dynamičtější než rozhodnutí státní správy, a tak už dnes funguje řada jednotlivých iniciativ usilujících o totéž – umožnit hlubší setkávání mezi menšinovými a většinovými kulturami v ČR a zajistit žákům z menšin takové prostředí pro vzdělání, které odpovídá jejich specifickým jazykovým, kulturním a psychickým potřebám.

I přesto, že v některých školách je zařazena do výukových programů, není její uplatnění ve školství zdaleka ještě tak propracované.²

Cílem bakalářské práce je objasnit pojem multikulturní výchova, věnovat se jejím metodám, schopnost orientovat se mezi jednotlivými kulturami a pokus o další rozvoj projektu multikulturní výchovy u nás.

---

² My a ti druzí: Příručka pro multikulturní výchovu a vzdělávání na základní škole Praha: Multikulturní centrum Praha, 2004. 101 s. ISBN 80-239-2099-5

1. Základní pojmy

1.1 Multikulturní výchova

Multikulturní výchova je definována různými způsoby. Je to příprava na sociální, politické a ekonomické reality, které žáci prožívají v interkulturním prostředí. Je to výchova a vzdělání, které směřuje k chápání a respektování jiných kultur. Nebo také přístup zabezpečující příslušníkům etnických, rasových, náboženských a jiných minorit takové učební prostředí a vzdělávací obsahy, které jsou přizpůsobeny jejich specifickým jazykovým, psychosociálním a kulturním potřebám. Nebo také proces v němž si jednotlivci utvářejí představu o rozdílech a shodách svého vlastního kulturního systému a systémů jiných, učí se regulovat své chování k příslušníkům jiných kultur.

Multikulturní výchova se zabývá speciálními výukovými programy, nejen ve školách, ale i ve volno časových střediscích a na letních táborech. Žákům a studentům se pedagogové snaží přiblížit tradice, náboženství a zvyky národnostně a etnicky odlišných skupin žijících u nás v ČR. Patří mezi ně Romové, Vietnamci, Ukrajinci, Rusové, Číňané, ale také muslimové, židé apod. Děti by měly v dnešní době mít základní znalosti o zemích, z nichž výše uvedení cizinci pocházejí a také znát monoteistická náboženství (Křesťanství, Islám, Judaismus). V dnešní době je každá společnost multikulturní. Hlavním cílem multikulturní výchovy je porozumět jiným kulturám a hlavně vytvářet atmosféru pro klidné a vstřícné soužití s nimi.

Multikulturní výchova a vzdělávání na základních školách a především utváření bezpečného prostředí pro přijímání odlišností a porozumění odlišnostem v multietnickém prostředí jsou velmi důležité úkoly. Pokud se podaří ve školách vytvořit takovéto prostředí a zapojit děti z minoritních skupin plnohodnotně do života školy, přinese toto propojení velké obohacení všem účastníkům vzdělávacího procesu. Vytvoření takového prostředí však znamená velkou dávku trpělivosti a velmi náročnou práci, během níž je třeba pracovat, jak s novými informacemi, tak s názory a postoji žáků a učitelů.³

---

³ My a ti druzí: Příručka pro multikulturní výchovu a vzdělávání na základní škole Praha: Multikulturní centrum Praha, 2004. 101 s. ISBN 80-239-2099-5

1.2 Kultura

K pojmu kultura (*cultura*) se váže řada teorií, které mají svůj základ v různých disciplínách. S pojmem kultura je vázáno mnoho dalších pojmů jako třeba kulturní pluralita nebo kulturní vzorce. Kultura dle R. F. Murphyho je „*celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím.*“⁴

Americká kulturní antropologie, klade důraz na materiální a technický rozvoj a na předávání sociálního dědictví. Podle kulturalistů je kultura, jako způsob života nějakého národa, lidská vymoženost, relativně stálá, avšak podrobená neustálým změnám, která určuje běh našich životů, aniž by se při tom vnucovala našemu vědomému myšlení.

Moderní užívání termínu odkazuje na modely a způsoby komunikace znalostí a hodnot, rozšířené v hierarchizované společnosti (lidová kultura, kultura elity) a prostřednictvím jistých distribučních kanálů: masová kultura přenášená medii se obrací na široké publikum.

Politickou kulturou se rozumí systém hodnot, přesvědčení a politického chování, které sdílí většina členů národního společenství. V diskuzi managementů osmdesátých let se šíří pojem **podniková kultura**.

Sociologie kultury, vázaná na sociologii vědění, zkoumá tvůrce symbolických děl, jimiž se vyjadřují představy světa, vztah díla a autora ke společnosti, v níž existují, systém tvorby duševního díla a ideologické pole, v němž se nacházejí emitoři i receptoři kulturních děl.⁵

---

4 Murphy, R. F.: Úvod do kulturní a sociální psychologie, Praha, Sociologické nakl. 1998 ISBN 80-86429-25-3
5 Boudon, R., Besnard, P.: Sociologický slovník, 1999, s. 94 ISBN 80-244-0735-3

Někteří další autoři popsali kulturu jinak, avšak myšleno ve stejném duchu. Ve velkém sociologickém slovníku je kultura charakterizována jako souhrn prostředků a mechanismů specificky lidské adaptace k vnějšímu prostředí. Představuje program činnosti jednotlivců a skupin, který je fixovaný sociokulturními stereotypy a předáván prostřednictvím kulturního dědictví. Kultura vystupuje v podobě výtvorů lidské práce, sociokulturních regulativů (norem, hodnot, kulturních vzorců), idejí (kognitivních systémů), institucí organizujících lidské chování.⁶

V kulturní antropologii byly také zformulovány dva další pojmy, které jsou důležité pro teorii a výzkum, je to pojem **kulturní pluralita** a **kulturní vzorec**. U nás podal výklad antropologických teorií kultury V. Soukup.

Kulturní pluralitu popsal V. Soukup jako teoretický princip, podle něhož se uznává, že jednotlivá společenství (národy, etnika, kmeny, rasy, náboženské skupiny) mají své specifické kultury, které je nutno považovat za zcela rovnocenné. Proto je třeba tolerovat způsob života cizích společenství a respektovat existenci odlišných hodnot a norem. Není tedy oprávněné považovat kulturu určitého společenství za primitivní či barbarskou jen proto, že neodpovídá kultuře ekonomicky vyspělých evropských národů. Uznání tohoto principu bývá označováno též jako teorie kulturního relativismu, který je charakterizován V. Soukupem jako teoreticko - metodologický přístup ke studiu kulturních jevů předpokládající, že jednotlivé kultury představují jedinečné a neopakovatelné sociokulturní systémy, které je možno popsat a pochopit pouze v kontextu jejich vlastních hodnot, norem a idejí.⁷

Dalším pojmem, který má velkou důležitost, jsou kulturní vzorce, které jsou dle V. Soukupa „*naučná a závazná schémata pro jednání ve standardních situacích, navenek vystupující v podobě obyčejů, mravů, zákonů a tabu.*“

Sociologický slovník definuje kulturní vzorec jako systém forem chování hodnot a norem charakteristický pro danou společnost, který je obecně přejímán a napodobován, vstupuje do procesu socializace jedinců, reprodukuje se v kulturních výtvorech a stabilizuje se ve zvycích a obyčejích.⁸

---

6 Velký sociologický slovník, I, 1996, s. 548-549 ISBN 80-7184-164-1

7 Soukup, V.: Přehled antropologických teorií kultury, Praha, Portál 2000 ISBN 80-7178-328-5

8 Velký sociologický slovník, II, 1996, s. 1420-1421 ISBN 80-7184-310-52

Jak se člověk stává příslušníkem určité kultury? Děje se tak prostřednictvím procesu, který je v kulturní antropologii nazýván enkulturace a nebo také kulturní transmise. Podle P. Hartla a H. Hartlové je enkulturace „*formální i neformální přejímání kulturních norem a zkušeností jedince v průběhu jeho ontogeneze.*“ Vykonavatel kulturní transmise je matka, otec, jiní příbuzní, vrstevníci, učitelé a další.⁹

Pojem akulturace, která ke kultuře bezpodmínečně patří, byl přejat k označení kulturní změny vyvolané kontaktem dvou nebo více dříve oddělených autonomních sociokulturních systémů.¹⁰

Podle S. Broučka je akulturace sociální proces, v němž dochází ke kulturním změnám trvalým stykem dvou nebo více kultur. Akulturace zahrnuje jak přebírání jedněch prvků z jedné kultury, tak vylučování jiných nebo jejich přetváření.¹¹

Existuje mnoho dalších kultur jako je třeba lokální, která vede hraniční čáru mezi odlišnými způsoby kulturní adaptace.¹²

1.3 Výchova

Výchova znamená „táhnout vzhůru“. Je cílevědomá, plánovitá a všestranná, směřující k přípravě člověka pro jeho společenské úkoly a osobní život. Výchova je ovlivňována sociokulturními podmínkami. Je původem, povahou i funkcí společenský jev. Jejím prostřednictvím společnost stále reprodukuje podmínky vlastní existence. Působí celoživotně s cílem přeměnit člověka jak po duševní, tak fyzické stránce.

Funkcí výchovy je formování sociální bytosti projekcí společnosti (jejích norem, tradic, hodnot, obyčejů, mínění,...) do individuí. Společnost tvoří a výchovou stále reprodukuje žádoucí model člověka.¹³

Máme různé druhy výchovy: rozumová, tělesná, pracovní, citová, občanská, sexuální, multikulturní, apod.

Na výchovu jako na celek můžeme pohlížet ze dvou úhlů:

- ve smyslu činitelů výchovy - vychovávající (učitel, rodič), vychovávaný (žák, dítě) –
výchova nemůže probíhat, pokud chybí jeden z činitelů

9 Hartl, P., Hartlová, H.: Psychologický slovník, Portál 2000 ISBN 978-80-7367-569-1

10 Maříková, H. et. al.: Sociální a kulturní antropologie. Praha, Portál 2000

11 Brouček, S. et. al.: Základní pojmy etnické teorie. Český lid, 78, 1991, č. 4, s. 239-240

12 Maříková, H. et. al.: Sociální a kulturní antropologie. Praha, Portál 2000, s. 92

13 Havlík, R., Kořá, J.: Sociologie výchovy a školy. Praha, Portál 2011 ISBN 978-80-262-0042-0

- ve smyslu výchovné činnosti - jde vždy o účelový vztah cílů a prostředků, přičemž zvolené cíle určují volbu prostředků

Typy výchovy:

- harmonická výchova – vyznačuje se prvky, demokracie a pochopení, ve vztahu mezi vychovatelem a vychovávaným existují jasně daná pravidla, která jsou přiměřeně kontrolována
- disharmonická výchova – vyznačuje se rozporuplností, neexistují jednotná a jasná výchovná pravidla ¹⁴

1.4 Etnikum

Řecké slovo „*ethnos*“ znamená „kmen, národ“ odtud pochází výraz etnikum.

Ve velkém sociologickém slovníku se můžeme dočíst, že etnikum je „*společenství lidí, kteří mají společný rasový původ, obvykle společný jazyk a sdílejí společnou kulturu. Souhrnně lze říci, že etnikum se vyznačuje svou vlastní etnicitou.*“ ¹⁵

Podle sociologického slovníku se definuje etnikum jako populace označená jménem (*etnonymum*), která je přesvědčená o společném původu, se společnou kulturní tradicí, vyznačuje se vědomím příslušnosti k téže skupině, jejíž jednota je vázána obvykle na jazyk, území a identické dějiny. Každé z těchto kritérií musí však být váženo. *Etnonymum* mohlo být v minulosti seskupení vytvořené pro potřeby koloniální administrativy. Jméno, jímž se nějaká skupina sama označuje, se může lišit od jména, jímž ji označuje někdo jiný. V mnoha etnikách, různé velikosti, jichž bylo ve světě napočítáno víc než dvanáct tisíc, je jednota založena mýtický, které se týkají právě tak rozštěpení, jako seskupení po výboji, migraci, federalizaci, alianci. Často lidé ovládaného etnika přejímají jazyk svých vládců. Stejně území může sdílet více etnik a totéž etnikum se může nacházet na vzdálených územích. ¹⁶

Termín etnikum je téměř synonymní, tedy obsahově totožný, s termínem etnická skupina (*ethnic group*), která se používá v sociologii mezilidských vztahů v americké vědě. Kdežto etnikum v české a evropské vědě je výraz obvykle označující společenství rozvinuté na úroveň národa (např. Češi), kdežto výraz etnická skupina často označuje ta společenství, která do úrovně národa nedospěla (např. Romové).

---

14 Skalková, J.: Pedagogika a výzvy nové doby. Brno: Paido, 2004 ISBN 80-7315-060-3

15 Velký sociologický slovník, I, 1996, s. 277 ISBN 80-7184-164-1

16 Boudon, R., Besnard, P.: Sociologický slovník, 1999, s. 47 ISBN 80-244-0735-3

S etnikem jsou spojeny některé další pojmy, které mají výrazně psychologickou povahu. Je to zejména etnická příslušnost, etnické vědomí a etnická identita.

S. Brouček uvádí, že „*etnická příslušnost je sounáležitost jednotlivce s etickým společenstvím na základě objektivních a subjektivních komponentů jeho etnicity.*“¹⁷

Etnická příslušnost je chápána jako projev vědomí o sounáležitosti jednotlivce či skupiny s určitou etnicitou, kterou můžeme chápat jako významně provázaný systém kulturních (materiálních i duchovních), rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společném původu působících v interakci a formujících etnické vědomí člověka a jeho etnickou identitu. Subjektivními komponenty etnicity se považují zvyklosti, postoje nebo hodnotový systém a objektivními komponenty se rozumí jazyk, teritorium aj. V praxi je ale etnická příslušnost často ztotožňována s pojmem „národnost“, např. při sčítání obyvatelstva. To jak se projevuje etnická příslušnost, závisí především na tom, zda je uvědomována, závisí na etnickém vědomí.¹⁸

Podle S. Broučka je etnické vědomí „*sounáležitost s určitou skupinou na základě společně sdílených objektivních komponentů etnicity nebo rodového původu. Jako forma společenského vědomí je souhrnem na historické osudy, postavení, úlohu, etnický prostor (vlast), původ a povahu vlastního etnika a na jeho místo mezi ostatními etniky.*“

Pojem etnické vědomí je v tomto smyslu v podstatě shodný s pojmem etnická identita (*ethnic identity*), která je chápána jako pocit sounáležitosti s určitým etnikem, který může být zdůrazněn společným jazykem, hodnotami, historií či ideály. Hojně se používá v sociálních vědách. Protože ústně tradované dějiny jsou často předmětem manipulace, je etnikum jako takové určováno identifikací členů s ním a jejich pocitem vzájemné příslušnosti.

Etnologové a sociologové se shodují, v tom, že podstatným objektivním znakem etnika je jazyk. To znamená, že příslušníci určitého etnika mluví jedním společným jazykem. Jazyk je tedy rozlišovacím znakem etnik, ale nemusí tomu tak být vždy. Existují četné případy, zejména u jazyků ve světě, kdy jeden jazyk užívají různá etnika. Je tomu tak v případě angličtiny nebo francouzštiny, kterou mluví příslušná etnika v evropských zemích, tak mnohá etnika v Africe, Asii, Americe a v bývalých koloniích Francie a Velké Británie. Nebo španělštiny, kterou mluví, jak Španělé v Evropě, tak Peruánci v Jižní Americe aj.

---

17 Brouček, S. et. al.: Základní pojmy etnické teorie. Český lid, 78, 1991, č. 4, s. 239-240

18 Velký sociologický slovník, I, 1996, s. 275 ISBN 80-7184-164-1

Ale existují i etnika, kde se používají dva jazyky souběžně. Příslušníci tohoto etnika jsou zcela nebo alespoň do určité míry bilingvní. Tak je tomu třeba u Maďarů žijících v jižním Slovensku, kteří vedle mateřského jazyka (maďarštiny) většinou ovládají i slovenštinu, nebo u Belgičanů, kteří obvykle mluví francouzsky.

1.5 Národ, národnost, národnostní menšina

Národ můžeme chápat jako jistou formu seskupení lidí ve společnosti. Seskupení vytvořené národem se zakládá na vášních, zájmech a společných představách, které naplňují národy přesvědčením, že jejich životní úděl je odlišný od osudu jiných národů. Tento úděl je zakořeněn ve společenské minulosti, jako výsledek společně překonaných zkoušek. Osud vykováný společnou minulostí nachází výraz ve společné přítomnosti. Tato přítomnost je vnímána jako hustá síť vztahů a zájmů, které vedou k tomu, že se každý cítí jako část celku, bez něhož by část ztratila smysl a podstatu. Tento celek není izolován, stojí proti jiným celkům v permanentní konkurenci a nadřazenosti, která se vyjadřuje vojenskými, vědeckými, ekonomickými, kulturními sportovními termíny. Národ tvoří „organismus“ v němž jsou jeho příslušníci buňkami a orgány.¹⁹

Národ je ve velkém sociologickém slovníku popsán jako osobité a uvědomělé kulturní a politické společenství, na jehož uzavření mají největší vliv společné dějiny a společné území.²⁰

V české a evropské tradici převládá pojetí, podle něhož se moderní národy vyvinuly z příslušných etnik, a tyto národy mají své vlastní státy.

Pokusů o definování „národa“ existuje mnoho a patří k nim určitá kritéria jako je spisovný jazyk, společné náboženství, společná dějinná zkušenost (např. Švýcaři – národ tvořený několika jazykovými etniky). Kriterium politické existence, tj., že národy mají buď vlastní stát nebo autonomní postavení v mnohonárodním či federativním státě. Posledním kritériem, se kterým definice souvisí jsou subjekty národa neboli jednotlivci, kteří sdílejí společné vědomí o své příslušnosti k určitému národu.

Ve většině případů se všechny typy kritérií kombinují, tj. národy lze vymezovat zároveň kulturně, politicky a psychologicky. Např. když si vezmeme český národ, má svůj spisovný jazyk a svoje dějiny, má vlastní stát a také společné vědomí svých subjektů o vlastní národní identitě.

---

19 Boudon, R., Besnard, P.: Sociologický slovník, 1999, s. 125 ISBN 80-244-0735-3

20 Velký sociologický slovník, I, 1996, s.668-669 ISBN 80-7184-164-1

V současném světě národ představuje velké společenství lidí, kteří jsou navzájem spojeni kombinací několika druhů objektivních vztahů (náboženských, kulturních, hospodářských, územních, politických a jazykových) a odraz těchto vztahů ve společenském vědomí.²¹

Aby národ vznikl je třeba propojit občanskou pospolitost rovnoprávných jedinců s tím, že každý nebo téměř každý z těchto jedinců si je vědom své příslušnosti k národu, a že národní pospolitost prošla shodnou historií, má společný osud, ať již byla jeho konkrétní politická podoba jakákoliv.²²

S pojmem národ úzce souvisí jiné dva pojmy – národnost a národnostní menšina. Národnost je nejčastěji chápána jako příslušnost jednotlivce k určitému národu nebo etniku. Národnost obyvatelstva se zjišťuje pomocí statistických výzkumů a každým rokem se dělají statistické ročenky. Ty vydává ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, vykazuje strukturu žáků základních škol v ČR. Konkrétní data jsou uvedena v tabulce 1.

Tabulka 1 Statistická ročenka školství 2011/2012 – výkonové ukazatele

Státní občanství	Žáci základních škol na území ČR
Česká republika	780298
Ukrajina	3392
Slovensko	3161
Vietnam	2852
Rusko	1244
Mongolsko	457
Moldavsko	304
Čína	281
Bulharsko	257
Polsko	250
Ostatní cizinci	2146

Zdroj: <http://www.toiler.uiv.cz>

Rozlišujeme národnost etnickou a politickou. V českém jazyce a dalších jazycích se pojem národ a národnost spojuje s etnikem, v některých jiných jazycích (angličtina, francouzština) se tyto pojmy chápou i ve smyslu politickém, jako synonymum státního občanství. V angličtině může výraz „nationality“ znamenat totéž co „citizenship“, tedy občanství, nebo může vyjadřovat národnost ve smyslu etnickém.

21 Brouček S. et. al.: Základní pojmy etnické teorie. Český lid, 78, 1991, č. 4, s. 239-240

22 Hroch, M.: Na prahu národní existence. Praha, Mladá fronta 1999 ISBN 80-204-0809-6

Z toho vyplývají potíže při zjišťování národností v zemích. Kritériem je státní občanství, jež je podloženo nějakým právním dokumentem, a je to tedy ověřitelný objektivní znak. Složitější je zjišťování národnosti etnické. Jak vysvětluje V. Roubíček v demografických sčítáních obyvatelstva se používá tzv. deklarativní metoda, která probíhá tak, že se jednotlivým obyvatelům dá možnost, aby sami prohlásili, k jaké národnosti se hlásí. Zohledňuje se tím skutečnost, že národnost není jen objektivní kategorie, ale i subjektivní postoj každého jednotlivce a lze říci, že jde o pocit skutečné vnitřní sounáležitosti s národem, s jeho historií, tradicemi a zvyklostmi.

Pokud ve státě žijí ještě příslušníci jiných etnik než konstituující národ, jsou považováni za národnostní menšinu. V České republice jsou to například Romové, Vietnamci, Poláci apod., představují u nás národnostní menšinu. Většina autorů a publikací zabývající se touto problematikou sdílí názor, že vymezení národnostní menšiny se shoduje s vymezením etnika či etnické skupiny. Tento termín je uplatňován nejvíce ve vědecké literatuře.

Podle L. Šatavy, je národnostní menšina mnohovýznamový a nepřesný pojem, jenž bývá užíván k tomu, aby bylo možné zařadit pod jeden stručný střešní termín všechny typy a kategorie etnických společenství s výjimkou státních národů na „vlastním“ teritoriu, tedy jak malá etnika nedisponující vlastním národním státem, tak části velkých státních národů sídlící na území jiného státu, resp. specifické případy na pomezí etnografické či sociální skupiny.²³

---

23 Šatava, L.: Národnostní menšiny v Evropě. Praha, Ivo Železný 1994 ISBN 80-7116-375-9

V ČR je pojem národnostní menšina vymezen právní normou, a to zákonem č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin, kde se praví v § 2, odst. 1:

Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společenským etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo. Podle zákona o právech příslušníků národnostních menšin jsou na území ČR tyto národnostní menšiny: romská, polská, rakouská, maďarská, ruská, německá, slovenská, ukrajinská, rusínská, řecká, bulharská. Další etnické skupiny v ČR zejména Vietnamci a Číňané, nejsou považováni za národnostní menšiny, ačkoliv jsou velmi početné, avšak nemají státní občanství ČR a nesplňují ani další kritéria podle citovaného zákona.²⁴

Problém národnostních menšin je dále komplikován tím, že některé menšiny se vymezují nikoliv na základě etnického kritéria, nýbrž na základě náboženského či rasového kritéria. Vznikají tak skupiny populace označované jako náboženská menšina nebo rasová menšina. V ČR se to vztahuje na Židy a Romy.

Židé obvykle nejsou považováni za národ či národnost, a proto ani v provedeném sčítání lidu České republiky v roce 2011 nejsou Židé vykazováni jako národnost.

Romové jsou chápáni, buď jako etnická nebo jako rasová skupina. Část odborníků považuje Romy za etnikum, resp. za národnost. V ČR je romská populace chápána jako etnická menšina. Také v demografických sčítáních lidu se příslušníci romské komunity mohou hlásit k romské národnosti.

Podle L. Šatavy jsou Romové (Cikáni) specifické etnické společenství, kterému sice chybí určité znaky v obvyklém pojetí národa či národnosti, avšak vyčlenění je na základě určitých specifik osobité historie aj.²⁵

Zásadní otázkou je zda-li jsou vůbec považováni Romové za etnickou menšinu, jestliže mají výrazně oslabenou vlastní etnickou a kulturní identitu.

---

24 Zákon č. 273/2001 Sb., Listina základních práv a svobod

25 Šatava, L.: Národnostní menšiny v Evropě. Praha, Ivo Železný 1994 ISBN 80-7116-375-9

Mnozí odborníci, žurnalisté, představitelé romských organizací, považují Romy za rasovou skupinu, mluví se o rasové diskriminaci Romů, o rasovém násilí vůči Romům apod. Píše se i o českých žácích základní školy jako o rasistech ve vztahu k Romům. Nikde však nenalezneme vymezení romské populace jakožto rasy. Další, dnes velice aktuální pojmy jsou rasy a rasismus.

1.6 Rasy a rasismus

Rasy (plemena) jsou velké skupiny lidí s podobnými tělesnými znaky, které jsou dědičné, vytvořily se vlivem přírodního prostředí a vznikly původně v určitých geografických teritoriích: europoidní plemeno v Evropě a na Blízkém východě, negroidní plemeno v Africe, mongoloidní plemeno v Asii.

Tento pojem se historicky vyvinul v souvislosti s rozvojem srovnávací anatomie, kdy věda objevovala a upřesňovala, že lidský rod (*homo sapiens*) není jednotný, nýbrž se odlišuje určitými anatomickými znaky, jako je barva kůže, vlasů a očí, tvar lebky a obličeje, výška a tělesné proporce. Vytvořila se vědecká teorie lidských ras či plemen, k jejímuž rozvoji významně přispěl český antropolog Aleš Hrdlička (1869-1943). V dnešní době jsou jako rozlišovací znaky ras používány ještě další charakteristiky, především rozdíl mezi lidskými populacemi vyjádřené genetickou informací.

Původní geografické rozmístění ras se značně pozměnilo v historickém vývoji přesídlováním příslušníků ras do jiných teritorií. Nejpatrnější je to na americkém kontinentu, kam se po původním obyvatelstvu mongoloidní rasy (indiáni a Eskymáci) postupně přemisťovali lidé negroidní (černošští otroci z Afriky). Přes všechny mohutné přesídlovací vlny a přes křížení plemen si však dodnes lidské rasy uchovávají zcela zřetelné vlastní znaky. Každý z nás patří k určité rase jako každý z nás patří k určitému pohlaví. Existují ovšem antropologové, kteří rozlišování lidských ras zcela odmítají jako nelidské. Jiní antropologové poukazují také na to, že tzv. čisté rasy vůbec neexistují, protože v průběhu dějin docházelo a stále dochází intenzivnímu míšení ras, tj. přibývá dětí z rasově rozdílných rodičů. Vznikají tak mulati (míšenci bílého a černého plemene), mestici (míšenci bělocha a indiána) a kajoti (míšenci mulata a mestice).

S členěním lidstva na rasy je spojena neobyčejně rozsáhlá a silně kontroverzní problematika rozdílů mezi rasami. Jde o prokazované rozdíly nejen tělesné, ale především psychické a sociální – zejména rozdíly v inteligenci, v osobnostních charakteristikách, v sociálním a reprodukčním chování aj.

Kromě somatického třídění ras ve fyzické antropologii existuje ještě pojetí ras objevující se ve filozofii nebo literární historii, které není založeno na anatomických kritériích, ale je odvozováno z kulturních fenoménů – ze vzorců chování, z jazykových a náboženských charakteristik aj. V tomto smyslu se mluví např. o židovské, slovanské, germánské, románské nebo nordické (skandinávské) rase. Je v tom mnoho nejasného, zejména není spolehlivě vědecky vysvětleno, zda se v kulturních charakteristikách těchto skupin populace skutečně promítají nějaké vlastnosti skutečných ras. Na druhé straně jsou však shledány výzkumné nálezy o tom, že určité skupiny populace, u nichž existují odlišnosti ve smyslu fyzické antropologie, se odlišují také v některých mentálních charakteristikách, např. ve způsobech komunikace.

Rasismus je podle J. Průchy souhrnné označení pro takové jednání, které překračuje pouhé vnímání rasových odlišností a přetváří se na nepřátelské aktivity vůči příslušníkům jiné rasy, jež se projevují v diskriminaci a v agresivním chování (verbálním nebo fyzickým). Příslušníci každé rasové skupiny vnímají a uvědomují si specifické vlastnosti své vlastní skupiny a odlišností ve vlastnostech jiných rasových skupin. Toto historicky dlouhodobé vnímání rasových odlišností vedlo k vytvoření poměrně stabilních postojů. Je to přirozený a nikoli pouze negativní jev.²⁶

O rasismu se může mluvit jen tam, kde dochází k přímému ohrožování jedné rasové skupiny. Nelze však ztotožňovat rasismus s pocitem sociální distance nebo nízké oblíbenosti příslušníků jedné rasy – to by pak asi většina obyvatel planety musela být prohlášena za rasisty. Dobře vystihl rasismus britský sociolog A. Giddens, který nebere odmítavý postoj nebo i předsudek vůči jiné rase či kultuře jako rasismus – ten se projevuje až diskriminací, kdy jedné skupině lidí jsou upírána práva a příležitosti jimiž disponují druzí.²⁷

Pokud se rasistické postoje projevují ve sféře vzdělávání, na trhu práce nebo jiných sférách života společnosti, může docházet k rasové diskriminaci. Je to situace, kdy příslušníci určité rasy, představující obvykle menšinu v celkové populaci země, jsou znevýhodňováni ve srovnání s příslušníky většinové skupiny populace.

26 Průcha, J.: Multikulturní výchova: Teorie-praxe-výzkum. Praha, ISV 2001 ISBN 978-80-7387-502-2

27 Giddens, A.: Sociologie. Praha, Argo 1999 80-7203-124-4

Rasové konflikty se netýkají pouze vztahů mezi bělochy a „barevnými“, jak je to u nás většinou interpretováno, nýbrž jsou běžné i mezi nebělošskými populacemi. Příkladem jsou rasové konflikty mezi Korejci a černochy v USA. Mezi těmito populacemi panuje dlouhodobé napětí a averze, která přerůstá do násilných akcí černochů vůči příslušníkům početné korejské minority. Jak je to možné, když tato etnika nebyla nikdy v historii v kontaktu? Příčinou je nejspíš obchodní a vzdělanostní úspěšnost Korejců, kteří se v krátké době po svém usídlení v USA domohou svou pracovitostí a pílí vyššího ekonomického postavení než „domácí“ černoši.

Je ovšem třeba vidět, že rasismus v pravém slova smyslu má mohutnou ideologickou a institucionální základnu. Od 19. století až do současnosti se rasistické teorie více či méně zřetelně prosazují v četných filozofických a politických pramenech a hnutích – jak to bylo až do zrušných důsledků dovedeno v činnosti německého nacismu zaměřeného proti židům.

Tabulka 2 Sčítání lidu, domů a bytů 2011 – Obyvatelstvo podle národnosti

Národnost	Počet v ČR
česká	6711624
moravská	521801
slezská	12214
slovenská	147152
německá	18658
polská	39096
romská	5135
ukrajinská	53253
vietnamská	29660

Zdroj: www.czso.cz

2. Popis jednotlivých zemí a náboženství

2.1 Romové

Romové jsou nejpočetnější národnostní menšinou žijící v ČR. Od ostatních menšin – Slováků, Poláků, Němců, Maďarů, Vietnamců a dalších se odlišují především tím, že nemají svůj stát, ale žijí rozptýleně v mnoha zemích světa. Dělí se na velké množství skupin a podskupin, z nichž některé mluví svým jazykem, místním nářečím romštiny, jiné přijaly jazyk majority.

Velké rozdíly ve způsobu života a civilizační úrovni jednotlivých skupin jsou dány prostředím, ve kterém žijí, a stupněm integrace do většinové společnosti. V ČR je v tomto ohledu specifická situace, neboť původní romská populace pobývajících po staletí na území Čech a Moravy byla celá téměř vyvražďena za druhé světové války. Romové, kteří zde žijí dnes, přišli v uplynulých padesáti letech ze zaostalých a průmyslově nerozvinutých oblastí Slovenska.

Postupně se začali usazovat zejména v pohraniční a ve větších městech. Ti, kteří se usadili ve městech, byli pak ve větší míře vystaveni asimilačním tlakům – často proto následoval rozklad tradičního společenství, rozpad hodnotového systému a ztráta jazyka. Kromě Romů, kteří patří ke dvěma jazykově a kulturně odlišným skupinám slovenských a maďarských Romů, a kromě již zmiňovaných Romů českých a moravských, žijí v ČR ještě málo početní *Sintové* a skupina, která kočovala až do roku 1959, tzv. *Olašští Romové*.²⁸

Romové jsou označováni ve světě jako „*Gypsies*“, v českém prostředí pak „*Cikáni*“. Politika komunistické strany v letech 1948 – 1989 sice umožnila zlepšit ekonomickou situaci Romů, a tak se vyrovnat nebo alespoň přiblížit majoritě, svým odmítavým přístupem však na dlouhá desetiletí znemožnila rozvoj romské intelektuální elity, která by Romy vyvedla ze začarovaného kruhu vylučování ze společnosti. Komunisté považovali „cikány“ za občany druhého řádu a ve své ideologické hantýrce definovali Romy jako „občany cikánského původu, kteří tvoří sociálně patologickou skupinu“. I dnes jsou stále Romové považováni za sociální patologickou skupinu.

---

²⁸ My a ti druzí: Příručka pro multikulturní výchovu a vzdělávání na základní škole Praha: Multikulturní centrum Praha, 2004. 101 s. ISBN 80-239-2099-5

Česká republika má v širším evropském kontextu ve vztahu k Romům zvláštní postavení. Na mezinárodním poli zastupují Romy, kteří žijí v Čechách a na Moravě, výrazné osobnosti jako je JUDr. Emil Ščuka, jeden z hlavních vůdců romské komunity a MUDr. Ján Cibula. Na druhou stranu patří Romové v ČR k těm nejméně integrovaným v Evropě.

A kde se Romové vzali? O původu Romů existovala celá řada hypotéz. Nejrozšířenější z nich hledala jejich původ v Egyptě a najdeme ji v mnoha středověkých legendách. První a ojedinělou zmínkou o indickém původu Romů, je záznam v městské kronice italského městečka, podle něhož se roku 1422 ve městě objevila asi dvěstěčlenná skupina Cikánů, z nichž někteří říkali, že jsou z Indie.

Romové pocházejí pravděpodobně ze severozápadní Indie. Nevíme přesně kdy se vydali na západ a co je k tomu vedlo. Nejspíše však neodcházeli najednou, ale ve vlnách, a to někdy v první polovině prvního tisíciletí po Kristu, protože už v 8. století máme o nich první zprávy z Byzantské říše. Existuje mnoho spekulací o tom proč odešli z Indie, např. že je vyhnaly hladomory či války, ale žádnou z hypotéz se zatím nepodařilo potvrdit ani vyvrátit.²⁹

2.2 Čína

Číňané jsou nejpočetnějším národem světa s velmi bohatým, avšak pro nás velmi odlišným kulturním zázemím. Díky příznivým přírodním podmínkám, byla Čína už odedávna hustě osídlená, a tamější lidé proto expandovali nejdříve na přilehlá, později i vzdálená území. Dnes se můžeme s komunitami Číňanů setkat téměř po celém světě a samozřejmě také v ČR.

Do ČR přicházejí Číňané zejména za obchodem – nejčastěji obchodují se spotřebním zbožím a potravinami nebo si zde otevírají restaurace a bistra. Jen malá skupinka Číňanů zde aktivně šíří kulturu své země. Jsou to především učitelé bojových umění, kaligrafové (učitelé čínského písma), učitelé zpěvu nebo lékaři tradiční čínské medicíny.

Číňané žijící v ČR i nadále zachovávají své zvyky a slaví své svátky. I když se nebrání české kuchyni, většina dává přednost čínské kuchyni. Pokud je to možné, nechávají rodiče své děti u prarodičů v Číně, aby tam děti mohly dokončit základní vzdělání a neztratily vazby s čínskou kulturou, ke které stále chovají velkou úctu.³⁰

---

29 My a ti druzí: Příručka pro multikulturní výchovu a vzdělávání na základní škole Praha: Multikulturní centrum Praha, 2004. 101 s. ISBN 80-239-2099-5

30 My a ti druzí: Příručka pro multikulturní výchovu a vzdělávání na základní škole Praha: Multikulturní centrum Praha, 2004. 101 s. ISBN 80-239-2099-5

Číňané jsou velice družní, disciplinovaní a mají respekt k autoritám a tradici. Jsou vytrvalí, praktičtí, šetrní a zvědaví. Mnoho z nich se staví až na druhé místo, prokazují tím úctu k ostatním. Jsou velice vděční, když jim cizinec odpovídá v jejich rodném jazyce, ale i když neumí ani slovo, snaží se navázat konverzaci v angličtině i když mnohdy znají jen pár slovíček. Pokud jim nějaká návštěva donese dárek, rozbalují ho až po odchodu návštěvy. Rozbalení dárku před hostem považují za neslušnost, podle nich je to projev netrpělivosti a hamižnosti.

V Číně se v současné době tradice udržují především na venkově, kde je každodenní život velice odlišný od života ve velkoměstech. Tento rozdíl je mnohem větší než v naší zemi. Pokud si některé vesničky v Čínském vnitrozemí uchovaly téměř stejnou podobu jako před stoletím. V metropolích, jako je třeba Peking jen těžko nalezneme uličky s tradičními jednopodlažními obydlími, tzv. *Chu-tchungy*. Místo nich vidíme po stranách několika proudových silnic vysoké mrakodrapy, na rozlehlých třídách nás lákají supermarkety nejmodernějšího designu a okolí starých chrámů a historických budov je již v mnoha případech zastavěno moderními budovami.³¹

I přes pronikání moderních technologií, a nových společenských trendů však Číňané pečlivě střeží poklady své slavné minulosti. V parcích můžeme ráno potkat stovky Číňanů (většinou středního a vyššího věku), kteří cvičí různá dechová nebo zdravotní cvičení, tančí, zpívají nebo kreslí kaligrafie. V jižní části Číny si můžeme posedět v tradičních čajovnách a při kalíšku vonícího čaje si zahrát partičku čínského šachu či tradiční hry *Ma-tiang*.

2.3 Rusko

Rusové se ze své země stěhují hlavně kvůli vysoké nezaměstnanosti, snižující se kvalitě života a rostoucí chudobě jejich společnosti, dalšími důvody může být nevýhodné postavení sociálně slabších vrstev, snižující se koupěschopnost, nekvalitní lékařská péče, zhoršující se kvalita vzdělání a ztráta sociálních jistot. Odchod ruských občanů podněcuje také hrozba ekologických, technických nebo přírodních katastrof. Také politická nestabilita Ruska, obavy o vlastní bezpečí a nárůst kriminality vedou k tomuto kroku i občany, kteří nemají výraznější problémy s ekonomickým zajištěním svých rodin.

---

31 My a ti druzí: Příručka pro multikulturní výchovu a vzdělávání na základní škole Praha: Multikulturní centrum Praha, 2004. 101 s. ISBN 80-239-2099-5

Ruská komunita v České republice se vyznačuje určitou uzavřeností vůči majoritní české společnosti. Přesto se nevyskytují žádné velké problémy v soužití. Znalost českého jazyka bývá u ruských migrantů velmi omezená, protože zájem učit se „cizí“ český jazyk je pro ně pouze okrajová záležitost. Často spoléhají na to, že Češi částečně znají ruštinu z minulosti a tak se snadno domluví. Jiná situace je u ruských dětí, které navštěvují české základní školy. Ty zvládnou češtinu poměrně rychle. Některé ruské rodiny se snaží žít v české společnosti bez vlivu uzavřené skupiny Rusů.³²

2.4 Vietnam

Vietnamci jsou jedna z nejpočetnějších skupin žijících na území ČR. Řada vietnamských dětí se u nás již narodila. Tyto děti vyrostly v českém kulturním prostředí a chovají se stejně jako české děti. Učitelé se dnes s vietnamskými dětmi setkávají téměř v každé škole a můžeme očekávat, že jejich počet bude dále stoupat. Do českých škol však také přicházejí vietnamští studenti, kteří část svého dětství prožili ve Vietnamu. Zvláště děti, které přijely nedávno, zatím český jazyk moc neovládají. Navíc žijí v naprosto odlišném kulturním prostředí, než na jaké byly zvyklé. Zažívají tzv. kulturní šok.

Vietnamci k nám přijížděli již od konce druhé světové války, a to na základě vzájemných dohod mezi Československem a tehdejší Vietnamskou demokratickou republikou. Především se jednalo o válečné „sirotky“, které následovali studenti, praktikanti a pracovníci převážně technických oborů.

Po listopadu 1989 byly vypovězeny mezivládní dohody a většina Vietnamců musela ČR opustit. Ve stejné době k nám však začali přijíždět noví vietnamští občané. Tentokrát s cílem zde podnikat. Na rozdíl od dob dřívějších mohli přijet se svými rodinami. V ČR dnes žije mnoho vietnamských dětí, které tu jsou teprve krátkou dobu, stále ovládají vietnamštinu a jsou vychovávány podle vietnamských pravidel. Některé z dětí však již vietnamštinu zapomínají a do Vietnamu jezdí jen jako do exotické ciziny.

Vietnamce přivádí do ČR zejména snaha zlepšit své ekonomickosociální postavení a získat kvalitní vzdělání pro sebe a zejména pro své děti. Vietnamští rodiče totiž považují vzdělání svých dětí za významnou hodnotu. Kromě studentů a podnikatelů žijí v ČR i Vietnamci, kteří u nás získali azyl.³³

---

32 Cílková, E., Schonarová P.: *Náměty na Multikulturní výchovu: poznáváme jiné národy*, Praha: Portál, 2007
ISBN 978-80-7367-238-6

33 *My a ti druzí: Příručka pro multikulturní výchovu a vzdělávání na základní škole* Praha: Multikulturní centrum Praha, 2004. 101 s. ISBN 80-239-2099-5

Obyvatelstvo země tvoří oficiálně 54 národnostních skupin s vlastní kulturou, jazykem, zvyklostmi apod. Oficiálním jazykem je dialekt vietnamštiny, kterým hovoří obyvatelé severního Vietnamu. Velkou část obyvatel Vietnamu dodnes tvoří zemědělci, pěstitelé rýže, zeleniny, ovoce a dalších plodin (bavlna, cukrová třtina, apod.). Rýže se stala nejvýznamnější vývozní surovinou Vietnamu, a to ve světovém měřítku. Mezi tradiční vietnamské profese patří rybolov a obchod. Kdo má vesnici a nespotřebuje vše co vypěstuje, snaží se přebytek prodat na trhu. V subtropickém pásu se téměř nic nedá skladovat v běžných podmínkách.

Ve Vietnamu se setkáváme téměř se všemi světovými náboženstvími – nejvíce s buddhismem, taoismem, islámem a křesťanstvím. Největší podíl na organizaci vietnamské společnosti, rodiny, způsobu výchovy a typickém přístupu ke vzdělání má konfucianismus. Vzdělání bylo tímto filosofickým proudem vždy nesmírně ceněno a spolu se složením státních úřednických zkoušek představovalo hlavní cestu k společenskému postupu (vietnamská společnost byla celé dějiny hierarchizována). Všichni vzdělaní lidé požívali ve společnosti mimořádné úcty. Odtud také pramení houževnatost vietnamských studentů a fakt, že často dosahují ve škole lepších výsledků než české děti.³⁴

2.5 Islám

Základem islámu je víra v existenci a uctívání pouze jediného Boha, stvořitele vesmíru, který je věčný, nebyl zplozen, nemá potomky a nic se mu nevyrovná. Název „islám“ si nevymyslel člověk podle jména nějaké osoby nebo území, ale Bůh jej zjevil v Koránu. Význam slova „islám“ je odevzdání se do vůle boží. To znamená, že se člověk snaží řídit zákony, které seslal Bůh, a příkladem proroků. Lidé, kteří Islám následují, jsou nazýváni muslimové.

Islám je v posledních desetiletích nejrychleji se šířícím náboženstvím na světě a počet muslimů se navyšuje. Nejpočetnější muslimskou zemí je Indonésie.

---

³⁴ My a ti druzí: Příručka pro multikulturní výchovu a vzdělávání na základní škole Praha: Multikulturní centrum Praha, 2004. 101 s. ISBN 80-239-2099-5

Podstatou islámu není ani tak víra v něco abstraktního a nadčasového, ale především poznáním Boha. Muslimové se učí jeho příkázáním, co je dobré a co zlé, a snaží se jimi řídit. Samotná víra bez skutků je nedostatečná. Bůh učinil člověka zodpovědným za skutky, které jsou v jeho moci, a bude jej spravedlivě soudit.³⁵

Islám znamená nejen víru v Boha, ale zahrnuje v sobě způsob života jednotlivců i celé společnosti. V Islámu nenajdeme církve ani hierarchicky uspořádané duchovenstvo. Důležité postavení mají lidé vzdělaní v náboženských otázkách, kteří by měli být rádci ostatním, dále soudci, kteří jsou vzdělaní v islámském právu a v neposlední řadě imámové, kteří vedou modlitby, bohoslužby nebo stojí v čele mešity. V ČR nemá islám dlouhou tradici. Většina muslimů, kteří zde žijí jsou cizinci, buď tu jen studují nebo pracují. Někteří se v ČR však usadili. Muslimů české národnosti je velice málo.

V České republice jsou dvě hlavní islámská centra: v Brně a v Praze. Kromě toho existuje informační centrum a modlitebna v centru Prahy a několik malých modliteben ve větších městech, kde se nacházejí studenti z muslimských zemí. Islámská centra jsou spravována nadacemi, které vyvíjejí charitativní činnost. Kromě toho v ČR působí Svaz muslimských studentů a Ústředí muslimských obcí.³⁶

Muslimové se scházejí v mešitách, které slouží jako místo pro modlitby, četbu Koránu, vzdělávání a mnoha dalším aktivitám. Svátečním dnem je pátek, kdy je v mešitách společná bohoslužba. Muslimové slaví dva svátky v roce – jeden po skončení postního měsíce Ramadánu (svátek přerušení půstu) a druhý v době konání pouti do Mekky (svátek oběti). Během nich se konají sváteční bohoslužby, muslimové se hodně navštěvují a nadělují si dárky.

„Dobré a špatné skutky si nejsou rovné; odplácejte tím, co lepší je, a hle, ten, mezi nímž a tebou bylo nepřátelství, se stane jakoby přítelem horoucím. (41. kapitola Koránu, verš 34)

„Chovejte se vlídně k rodičům, příbuzným, sirotkům, chudým, sousedovi [...]! Alláh věru nemiluje ty, kdož jsou domýšliví a vychloubační, ani ty, kdož jsou lakomí a lidem lakotu nařizují a skrývají to, co jim Alláh uštědřil ze své přízně. (4. kapitola Koránu, verš 36-37)³⁷

---

35 Cílková, E., Schonerová P.: *Náměty na Multikulturní výchovu: poznáváme jiné národy*, Praha: Portál, 2007 ISBN 978-80-7367-238-6

36 www.islamweb.cz

37 Cílková, E., Schonerová P.: *Náměty na Multikulturní výchovu: poznáváme jiné národy*, Praha: Portál, 2007 ISBN 978-80-7367-238-6

2.6 Judaismus

Judaismus neboli židovské náboženství je považováno za nejstarší monoteistické náboženství. Jeho kořeny sahají do doby, kdy podle Hebrejské Bible, Hospodin uzavřel smlouvu s Abrahamem (přibližně 1800 před n. l.) a vyvolil potomky jeho druhorozeného syna Izáka za svůj lid.

Za zakladatele judaismu jakožto náboženství a morálního kodexu, který byl převzat křesťanstvím a je též považován za základní kámen evropské společnosti, lze nejspíše považovat Mojžíše. Ten vyvedl izraelský národ z egyptského otroctví do Izraele, země zaslíbené. Podle tradice se mu cestou zjevil Hospodin na hoře Sinaj mu předal desatero božích přikázání zapsaných na kamenných deskách. Desatero je spolu s Tórou (5 knih Mojžíšových) první částí hebrejské bible a základním kamenem židovského náboženství. Dalšími důležitými postavami Judaismu byl bezesporu první významný židovský král David, který vyvolil Jeruzalém za hlavní město, a jeho syn Šalamoun, který se proslavil svou moudrostí a v Jeruzalémě postavil chrám coby hlavní centrum uctívání a symbol izraelské svrchovanosti.

Základem židovského náboženství je víra v jednoho nenapodobitelného, jedinečného, všemohoucího a milosrdného Boha, který stvořil vše na zemi i ve vesmíru, a zachovávání příkazů Tóry jakožto lidmi zaznamenaného Boha slova a zákona. Tóra byla po celá tisíciletí pečlivě studována a bylo v ní nalezeno 613 příkazů a zákazů, které je povinen dodržovat každý žid po dovršení 13 let (dívky 12 let).

Podle židovské tradice, je židem ten, kdo se narodí židovské matce nebo kdo judaismus přijme konverzí. Ten kdo se narodí ze smíšeného manželství, kde je židem jenom otec, musí rovněž konvertovat. Velká část příkazů, hlavně týkající se chrámové služby, se již nepraktikuje, z důvodu zničení chrámu v Jeruzalémě.

Na rozdíl od jiných náboženství nemá judaismus misijní charakter – jeho zastánci se nesnaží přivést na svou víru lidi z okolí. Pokud se najde jedinec, který by chtěl přijmout židovské náboženství, musí podstoupit řadu zkoušek, které ho mají odradit. Židé věří, že jsou „Bohem vyvolený národ“. Tato vyvolenost spočívá v povinnosti sloužit Bohu.

Velmi významnou knihou židů je Talmud, kniha obrovského rozsahu, která přináší výklad Tóry židovské tradice formou komentářů, příběhů a diskuse. Uvádí se, že Talmud byl psán přibližně 400 let a má 3 500 autorů. Typická strana Talmudu obsahuje několik řádků Tóry kolem dokola lemované komentáři, názory či příběhy rabinů a učenců z různých dob. Zhruba v roce 500 n. l. byl Talmud (jeho základní část) kodifikován a od té doby nezměněn, pouze byly přidány některé další komentáře. Důvodem byl rozsah knihy a skutečnost, že vše podstatné již bylo v knize zahrnuto.³⁸

Židovská modlitba se do dnešní podoby vyvíjela více než tisíce let. Modlitba provází žida celý den – hned po probuzení, ještě než otevře oči, i v době, kdy usíná. Pokud to situace dovolí, modlí se židé třikrát denně, před každým jídlem a při rituálních příležitostech. Nejvýznamnější modlitbou týdne je páteční modlitba. Svěcení šabatu, neboli dne odpočinku, patří mezi nejvýznamnější prvky judaismu a slaví se každý sedmý den v týdnu (podle našeho kalendáře začíná v pátek po soumraku a končí po soumraku sobotního večera).³⁹

Za největší centra judaismu se považují město New York a stát Izrael, v Evropě je to Francie, dále pak Rusko a Ukrajina. V ČR se k judaismu hlásí 3000 židů, kteří jsou registrováni v židovských obcích, v ČR jich je deset. Dohromady u nás žije 15 - 20 000 židů. Zbytek má židovský původ, někteří o něm ani neví, a někteří se k judaismu nehlásí – na tomto faktu se podílí řada příčin – období totalitní vlády, holocaust, rozšířený ateismus v ČR. Největší obcí v ČR je Pražská židovská obec, která sdružuje kolem poloviny všech židů v ČR. V Praze sídlí i zemský rabinát. V rámci Pražské židovské obce se pravidelně konají bohoslužby ve dvou synagogách, v provozu je základní škola, školka, penzion pro seniory a všeobecné gymnázium. Kromě židovských obcí existuje v ČR celá řada židovských spolků či poboček velkých mezinárodních židovských organizací různého zaměření.

Zmíňme Českou unii židovské mládeže (pro mladé židy ve věku 15 - 35 let), sportovní klub Hakoach, Chabad Prague, Bejt Praha (konzervativní komunita otevřená i pro cizince žijící v ČR), Bejt Simcha (liberální komunita), Bejt Elend (odpolední škola a školka).⁴⁰

---

38 Cílková, E., Schonarová P.: *Náměty na Multikulturní výchovu: poznáváme jiné národy*, Praha: Portál, 2007
ISBN 978-80-7367-238-6

39 www.fzo.cz

40 www.kehilaprag.cz

3. Metody multikulturní výchovy na základních školách

V mnoha školách v ČR začínají být rozšířeny metody multikulturní výchovy. Využívá se vyprávění dětí – cizinců ve vyučování nebo rodičů těchto dětí. Existují různé výstavy (např. fotografická výstava Romů v Ostravě), filmová představení nebo besedy, které pak děti navštěvují a dozívají se mnoho zajímavých informací zábavnou formou.

V hodinách se mohou používat různé hudební ukázky, používají se mapy (např. myšlenková mapa), multikulturní kalendáře, publikace, časopisy, fotografie, videonahrávky. Děti si mohou i v rámci některých hodin vyzkoušet uvařit i některá národní jídla různých zemí.

Pořád je tu ale nedostatečná připravenost vyučujících, seznámení s novou formou výuky vyžaduje velké úsilí a nastudování si nových informací. Dalším problémem je nedostatek materiálů, učebních textů pro výuku.⁴¹

3.1 Aktivity pro třídy

Nyní si představíme některé z metod multikulturní výchovy – multikulturní kalendář a myšlenkovou mapu.

Multikulturní kalendář se používá na zápisy různých svátků a slavnostních dnů, které slaví děti v kulturně rozmanité třídě. Jde o to vytvořit jakousi orientaci v tom kdo, kdy co slaví. Při soužití lidí z různých kultur je důležité vytvořit možnost orientovat se vzájemně ve svátcích a slavnostech, která jsou pro jednotlivce důležitá. V různých skupinách se některé svátky slaví odlišně a mohou se lišit způsobem oslav (Vánoce, Ramadán, bířmování, svatý Valentýn, apod.).

---

⁴¹ Podroužek, L.: Integrovaná výuka na základní škole, 2002 ISBN 80-7238-157-1

To byl hlavní důvod pro vytvoření celé řady pomůcek, které tuto orientaci usnadňují. Multikulturní kalendáře existují v nejrůznějších podobách. Jednoduché podoby nabízí jen vyznačení a krátký popis svátku, ale existují i kalendáře propracovanější a detailnější. Kalendáře nám mohou sloužit jako základní orientace při práci se smíšeným kolektivem. Slouží k tomu, aby se spolužáci o sobě co nejvíce dozvěděli. Kalendáře se dále dají použít do dalších předmětů.

Při tvorbě kalendářů je třeba dbát na individuální rozdíly mezi žáky. Učitel si musí předem položit otázku, zda mu jde o vytvoření objektivního kalendáře nebo o biografickou reflexi. Pak vzrůstá zásadním způsobem potenciál něco se naučit.

Jak pracovat s multikulturním kalendářem? Zde je několik typů:

- Nejdůležitější je, aby se zapojili všichni žáci. Cizí děti řeknou něco o svátcích, které se slaví u nich. Pokud je třída homogenní, mohou se děti alespoň přiučit něco o tom, jak se slaví jinde.
- Další je na řadě rozhodnutí, jaké svátky budou zkoumány. Můžeme postupovat podle měsíců a každý měsíc prozkoumat a popsat svátky jednotlivých kultur anebo můžeme začít od začátku roku a prozkoumat svátky z různých úhlů pohledu. Dlouhodobý projekt může přinést zpracování jednoho roku a zohlednit v něm tradice konkrétní třídy.
- K jednotlivým svátkům lze zjistit jejich vznik, kde se vzaly, proč se k nim v dnešní době pojí určitý typ tradic, zvyky, jídlo, způsob chování a oblékání. Stejný svátek může mít u různých žáků různou podobu, záleží na rodině, výchově, okolní společnosti. A tak lze pracovat i s vlastními zkušenostmi dětí.
- Probírat s dětmi jejich názory, sledovat rozdíly, nechat děti, aby si v malých skupinkách o tom pohovořily a zapisovaly do kalendáře.⁴²

---

42 www.inkluzivniskola.cz

Myšlenková mapa je jednou z metod, která pomáhá systematizovat a třídit informace, ale zároveň napomáhá učení a přidávání nových informací do stávajících a existujících struktur. Je to vlastně metoda, která pomáhá obousměrnému procesu – dostávat existující informace a zkušenosti ven z mozku a vyměňovat je za nové – vše pomocí grafického rozpracování.

Myšlenková mapa pracuje s jedním centrálním slovem, pojmem, termínem, který se dále rozvíjí. Myšlenková mapa hledá věci související s tímto slovem a „lepší“ je k tomuto konkrétnímu pojmu.

V padesátých letech 20. století vytvořil britský psycholog Tony Buzan moderní využití myšlenkových map. Lidský mozek nepracuje pouze lineárně nebo horizontálně, ale efektivnější je zpracování informací v ploše a při vzájemných souvislostech. Myšlenková mapa tyto procesy usnadňuje. Tato metoda je nerozšířenější nejen v pedagogice, ale i podnikání, řízení a managementu.

Myšlenkovou mapu lze efektivně využívat při práci se skupinou, která chce prozkoumat různé varianty a podoby určitého tématu. Jednotlivec ji může využít pro uspořádání si myšlenek.

- Myšlenková mapa vzniká tak, že se doprostřed papíru napíše jedno slovo, od kterého odlišíme několik základních významových větví, které si rozdělíme podle významu.
- Jedna větev může rozvíjet význam centrálního slova, další větev může rozvíjet různé varianty využití slova a poslední může rozvíjet osobní zkušenosti s tímto slovem.⁴³

---

43 www.inkluzivniskola.cz

4. Praktická část- empirický výzkum

Pomocí empirického výzkumu můžeme zajistit přenos mezi realitou a jejím zpracováním a uchováváním. Sociologický a sociálně psychologický empirický výzkum konkrétními metodami a technikami získává empirická data v sociální a sociálně psychické realitě a zpracovává je. Poskytuje podklady jak pro teoretickou práci, tak pro rozhodování a řízení této reality. Právě zaměření na konkrétní aktivity k dosahování žádoucích změn ve zkoumané realitě je pro empirický výzkum příznačné.

4.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je porozumět a nahlédnout do světa multikulturní výchovy na základních školách. Hlavní výzkumná otázka byla formulována následovně: *Jaké je soužití mezi českými dětmi a cizinci na základních školách v ČR?* Odpověď na ni byla hledána prostřednictvím zodpovězení deseti výzkumných otázek.

4.2 Výzkumná metoda

Pro výzkum byla zvolena kvantitativní metoda, která nejlépe odpovídá záměru prostudovat dosud málo probádanou multikulturní výchovu a snaze tomuto procesu porozumět. Volba kvantitativní techniky se odvíjí také od charakteristik zkoumané skupiny.

Poměrně omezené poznatky v oblasti multietnické výchovy souvisejí zřejmě s relativně krátkou novodobou historií ČR, jako cílové země migrace. Současně s nárůstem počtu cizinců a s problémy, které identifikuje v souvislosti s imigrací majoritní populace, dochází k rozvoji výzkumného i sociálně politického zájmu o tuto tematiku. Dosud však existují spíše dílčí studie, které jsou úzce specializované, jak z hlediska zkoumané populace, tak co do širě zachycení různých dílčích oblastí multietnické výchovy nebo případných strategií cizinců v tomto procesu. Předkládaná studie má tedy explorační a do určité míry také deskriptivní charakter. ⁴⁴

---

44 Surynek, A., Komárková, R., Kašparová, E.: *Základy sociologického výzkumu*, Praha 2001 ISBN 80-7261-038

4.3 Výzkumný vzorek

Proces multikulturní výchovy je zkoumán prostřednictvím dotazníku, který byl rozdán na dvou brněnských základních školách. Na otázky odpovídaly české děti, které dostaly otázky, jak moc jsou seznámeni s problematikou multikultury. Pro výzkum byly vybrány dvě třídy, po 30ti žácích, tedy 60 respondentů, kteří odpovídali na deset otázek. Z toho 31 chlapců a 29 dívek ve věku od 10ti do 15ti let.

Sběr dat byl uskutečněn v průběhu ledna až února 2012. Výsledky získané šetřením byly následně zpracovány do grafické podoby.

4.4 Stanovení hypotéz

V rámci práce byly stanoveny čtyři hypotézy, které byly později pomocí zjištěných a vyhodnocených informací, verifikovány nebo falsifikovány:

Hypotéza č. 1: Pokud žáci chtějí mít ve třídě spolužáka jiné národnosti, pak více než polovina chce poznat jeho zvyky a odlišnou kulturu.

Hypotéza č. 2: Pokud se žáci setkali s rasovým útokem, pak se zachovali ve všech případech, tak že se oběti zastali.

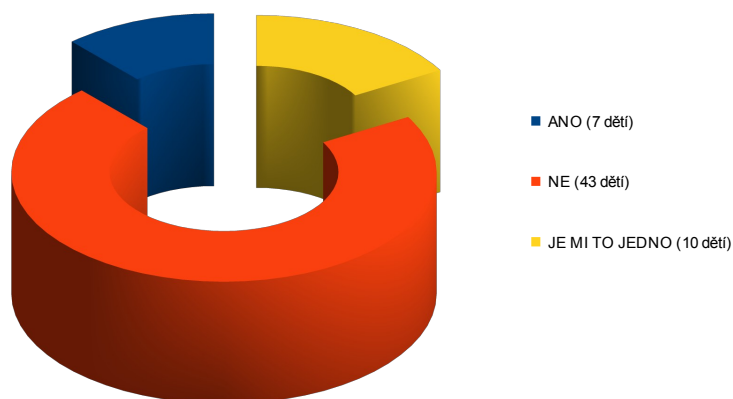
Hypotéza č. 3: Učení cizích jazyků považují všichni respondenti za důležité.

Hypotéza č. 4: Více než polovina žáků si myslí, že je poznání jiných kultur, vnitřně obohatí.

4.5 Vyhodnocení výzkumu

Otázka č. 1

Vadilo by ti, kdyby byl ve vaší třídě spolužák jiné národnosti?

Graf č. 1: Názor žáků na spolužáka jiné národnosti

Velká skupina (43 dětí) odpovědělo, že by jim spolužák cizí národnosti nevadil, zajímá je, co by nový kamarád do třídy přivedl jiného, nepoznaného, co by se od něj mohly naučit. Důvodem odpovědi ano (7 dětí) bylo, že by se bály konfliktů, které by mohl cizinec vyvolat. Zbytek odpovědělo, že by jim to bylo jedno (10 dětí).

Otázka č. 2

Myslíš, že když je někdo odlišný, že je špatný?

Graf č. 2: Názor žáků na odlišnost

Nejčastější odpovědi byly, že ne (52 dětí), že je potřeba soudit lidi podle chování a ne podle toho jak vypadají. Žáci si uvědomují, že není třeba soudit hned na první dojem. Malé procento (8 dětí) uvedlo, že když je někdo odlišný, je i špatný. Důvody byly jasné – špatné zkušenosti s člověkem jiné národnosti.

Otázka č. 3

Jakého spolužáka z jiné země by sis vybral?

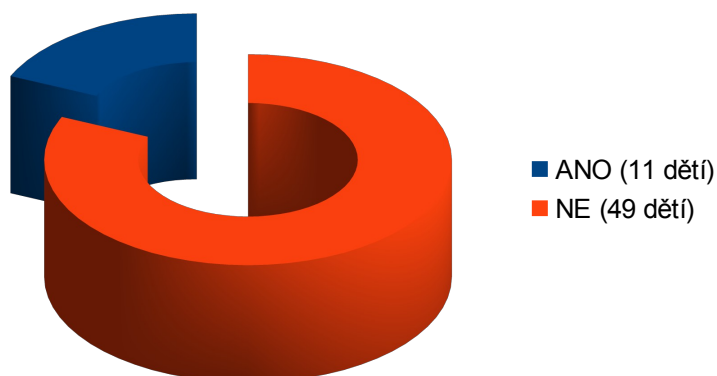

Graf č. 3: Názor žáků na spolužáka z jiné země

Kdyby žáci museli, tak by si nejčastěji vybrali spolužáka národnosti Vietnamské (23 dětí) a Čínské (21 dětí), Ruské (14 dětí) a Roma by ve třídě chtěly jen 2 děti, opět je zde možnost toho, že s nimi mají špatné zkušenosti.

Otázka č. 4

Bojíš se lidí, kteří mluví jinou řečí než ty?

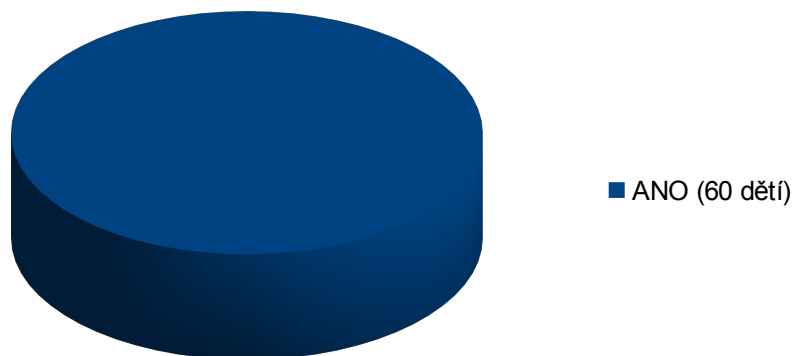

Graf č. 4: Názor žáků na lidi mluvící cizí řečí

Žáci odpověděli, že se nebojí (49 dětí), avšak pár jednotlivců (11 dětí) se bojí odlišnosti nebo se obávají, že se s dotyčným nedokážou domluvit, mají strach z neznámého.

Otázka č. 5

Je podle tebe důležité učit se cizím jazykům?

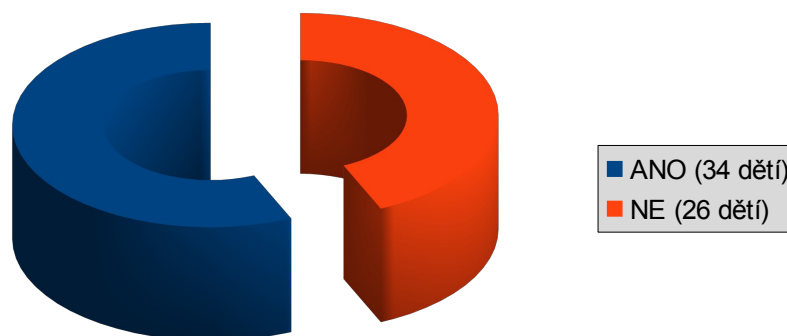

Graf č. 5: Názor žáků na cizí jazyky

Všichni (60 dětí) si uvědomují důležitost učit se cizím jazykům a otevřít si komunikační bránu k ostatním. Bez cizích jazyků bychom se s mnoha cizinci nedomluvili.

Otázka č.6

Zajímají tě zvyky a tradice, které mají kamarádi jiné národnosti?

Graf č. 6: Názor žáků na zvyky a tradice

Záporné odpovědi (26 dětí) se mohou objevovat proto, že žáci berou zvyky a tradice svých spolužáků automaticky, třeba se o nich učí v různých předmětech nebo nemají zájem se těmito informacemi zaobírat. Ti co odpověděli ano (34 dětí) mají určitě potřebu poznat své spolužáky i z jiné stránky.

Otázka č. 7

Povídáte si někdy s učiteli o rasismu nebo diskriminaci?

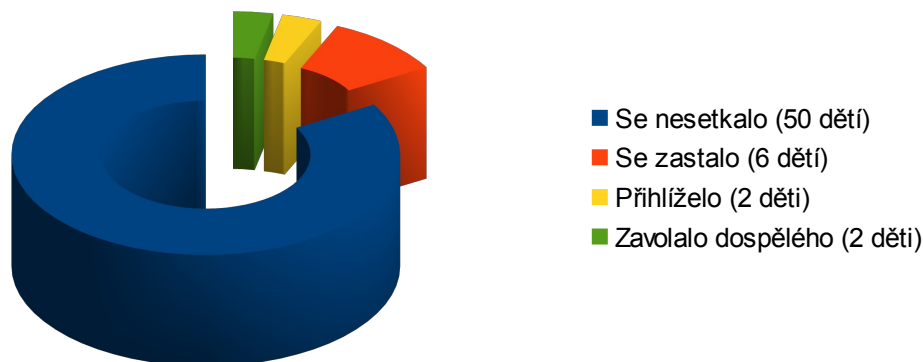

Graf č. 7: Názor žáků na probírání rasismu a diskriminace ve škole

Tento výsledek potvrzuje, že učitelé se svými žáky o tomto problému mluví (49 dětí). Záporné odpovědi (11 dětí) mohou znamenat, že žáci nedávají pozor v hodinách, protože nemají zájem nebo jim tato problematika neutkvěla v paměti nebo neví co to znamená. Na doplňující otázku odpovídali, že se toto téma probírá v občanské výchově.

Otázka č. 8

Setkal ses někdy s rasovou nesnášenlivostí?

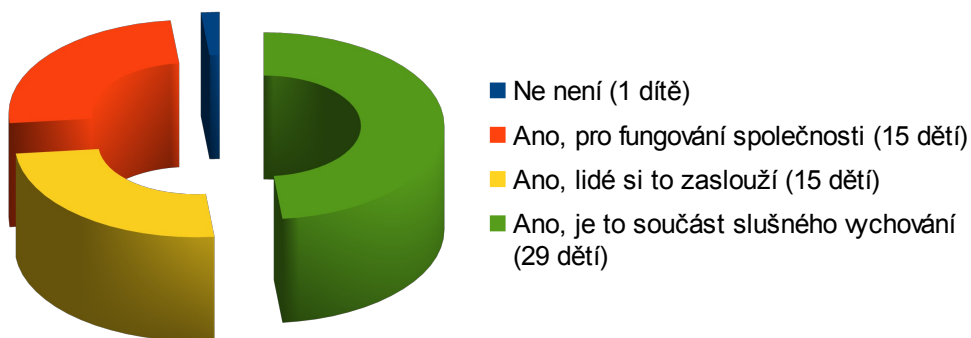

Graf č. 8: *Názor žáků na rasovou nesnášenlivost*

Převážná většina žáků se s rasovou nesnášenlivostí nesetkala (50 dětí). Ti co se setkali (10 dětí) odpovídali na doplňující otázku, jak se v takovém případě chovali. Většina z nich se kamaráda zastala (6 dětí), někteří přihlíželi (2 děti) a 2 děti zavolaly dospělého na pomoc.

Otázka č. 9

Myslíš si, že jsou respekt a tolerance k ostatním lidem důležité?

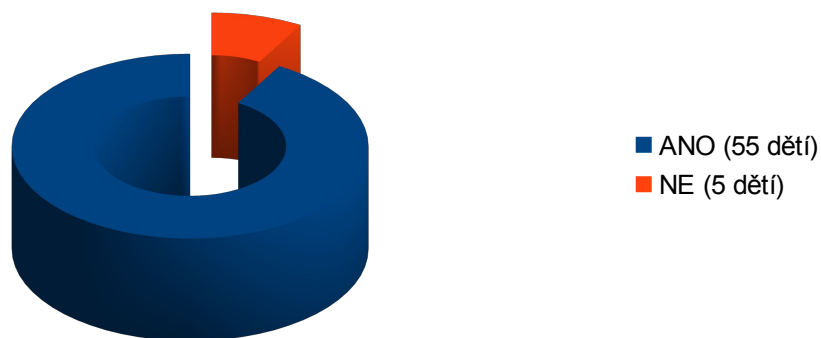

Graf č. 9: *Názor žáků na respekt a toleranci k ostatním*

Téměř všichni žáci si uvědomují, že tolerance a respekt jsou v životě velice důležité. Jen jeden žák odpověděl, že respekt si každý musí zasloužit. Žáci prokázali, že mají respekt ke svému okolí a uvědomují si, že musí být tolerantní. Žáci odpovídali, že tolerance a respekt, je potřeba pro fungování společnosti (15 dětí), lidé si to zaslouží (15 dětí) a je to součástí slušného vychování (29 dětí).

Otázka č. 10

Myslíš si, že poznávání jiných kultur tě vnitřně obohatí?

Graf č. 10: Názor žáků na poznávání jiných kultur

Většina žáků (55 dětí) si uvědomuje, že poznávání jiných kultur nás může vnitřně obohatit, což by mělo být jedním z cílů multikulturní výchovy. Ti co odpověděli záporně (5 dětí) se vyjádřili, že je toto téma moc nezajímá.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že dětem by ve třídě spolužák z cizí země nevadil, kdyby mohly, vybraly by si za svého spolužáka Vietnamce, v mnoha případech by nepreferovaly Roma. Žáci mají zájem o zvyky, tradice a poznávání cizích kultur. Ví co je to rasismus, diskriminace, a že respekt a tolerance vůči ostatním je důležitá. Mají zájem se učit cizím jazykům, uvědomují si, že je to pro ně velmi důležité. Ví, že když je někdo odlišný nemusí být hned špatný.

4.6 Ověření hypotéz

Pomocí výzkumných dotazníků si můžeme nyní ověřit naše stanovené hypotézy. Dotazník byl zaměřen na otázky v oblasti multikulturní výchovy.

Hypotéza č. 1: Pokud žáci chtějí mít ve třídě spolužáka jiné národnosti, pak více než polovina chce poznat jeho zvyky a odlišnou kulturu.

Výsledky ukazují, že více než polovina žáků, která odpověděla na otázku č. 6 ano, chce poznat spolužákovy zvyky a odlišnou kulturu.

Hypotéza č. 1 byla potvrzena.

Hypotéza č. 2: Pokud se žáci setkali s rasovým útokem, pak se zachovali ve všech případech, tak že se oběti zastali.

Výsledky otázky č. 8 ukazují, že ve všech případech by se žáci oběti nezastali, někteří by jen přihlíželi.

Hypotéza č. 2 byla vyvrácena.

Hypotéza č. 3: Učení cizích jazyků považují všichni respondenti za důležité.

Odpovědi na otázku č. 5 byly kladné, žáci si všichni uvědomili, že bez cizích jazyků by to v dnešní době nešlo.

Hypotéza č. 3 byla potvrzena.

Hypotéza č. 4: Více než polovina žáků si myslí, že je poznání jiných kultur vnitřně obohatí.

Výsledky otázky č. 10 potvrzují, že více než polovina si myslí, že poznání jiných kultur je vnitřně obohatí. Tím, že děti mají zájem, má tento výsledek velice pozitivní vliv na rozvíjení multikulturní výchovy.

Hypotéza č. 4 byla potvrzena.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo objasnit pojem multikulturní výchova. Myslím, že tento cíl byl naplněn. Domnívám se, že výuka na základních školách je nedostatečně zaměřená na problémy související se zvyšujícím se počtem cizinců, žijících u nás. Učitelé jsou málo proškoleni, pořád je tu nedostatečná připravenost vyučujících, seznámení s novou formou výuky vyžaduje velké úsilí a nastudování si nových informací. Bylo by potřeba více seminářů, přednášek a školení pro učitele. Dalším problémem je nedostatek materiálů, učebních textů pro výuku. Chtělo by to více lidí, kteří se budou touto problematikou zabývat a vypracují ji k dokonalosti. Dokážu si představit, že v budoucnu bude na každé základní škole multikulturní výchova zařazena do běžného vyučování a bude samozřejmostí.

Na ulicích potkáváme mnoho cizinců, Vietnamce na tržištích, Romy většinou ve velkých skupinách na ulicích a Číňany v asijských bistrech. Špatnou zkušenost mám jen s Romy, kteří se chovají hlučně a někdy i nevhodně k našim „bílým“ spoluobčanům. Jak už na ulici, tak v dopravních prostředcích nebo obchodech. Myslím, že by se tomuto mělo zabránit, aby se agresivita nezačala stupňovat.

S tím souvisí otázka, jak jsou lidé v naší republice tolerantní vůči menšinám. Romové už jsou známí tím, že jsou hlučnější a pohybují se ve větších skupinách, člověk nikdy neví, co od nich může čekat. Lidé se je snaží tolerovat, ale někdy to opravdu nejde. Myslím si, že už jim tato „nálepka“ zůstane. K Vietnamcům, Číňanům a Rusům jsou lidé určitě tolerantnější.

V bakalářské práci jsem se snažila tuto problematiku shrnout a myslím si, že multikulturní výchova je pro školy opravdu důležitá. Pokud budou české děti s cizinci spolupracovat už ve škole a nebudou je brát jako někoho, kdo mezi ně nepatří, bude to velkým přínosem k soužití mezi nimi.

Resumé

V první kapitole byly vymezeny základní pojmy, které byly potřeba k přiblížení problematiky multikulturní výchovy. Byly popsány jednotlivé pojmy, jako je kultura, výchova, etnikum, národ, národnost, národnostní menšina, rasy a rasismus. Které velice úzce souvisí s multikulturní výchovou.

Ve druhé kapitole byla přiblížena problematika jiných zemí a objasnění, jak se jejich zástupců v České republice žije a proč sem přichází. Bylo popsáno náboženství, které v ČR není tak rozšířené, tak moc jak křesťanství. Patří mezi ně islám a judaismus.

Ve třetí kapitole byly vybrány nejzajímavější metody pro multikulturní výchovu a přiblížení jejich problematiky.

V čtvrté, poslední kapitole, byl proveden empirický výzkum pomocí dotazníkového šetření. Byly stanoveny 4 hypotézy a ty byly pak pomocí vyplněných dotazníků potvrzeny nebo vyvráceny.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřená na multikulturní výchovu, která je nejdůležitější ve školách. V práci byl objasněn pojem multikultura, kultura, výchova, etnikum, národ, národnostní menšina, rasy a rasismus. Objasňuje pojmy cizích zemí a jiná náboženství.

Klíčová slova

žák, škola, multikultura, kultura, výchova, etnikum, národ, národnostní menšina, náboženství, rasy a rasismus

Anotation

The thesis focused on multicultural education, which is most important in schools. The thesis was illustrated by the concept of multiculturalism, culture, education, ethnicity, nation, national minority, race and racism. It clarifies concepts foreign countries and other religions.

Keywords

student, school, multiculturalism, culture, education, ethnicity, nation, national minority, religion, race and racism

Použitá literatura

Právní předpisy

Zákon č. 273/2001 Sb., Listina základních práv a svobod

Knižní publikace

1. BOUDON, R., BESNARD, P.: Sociologický slovník, 1999, s. 94
ISBN 80-244-0735-3
2. BROUČEK, S. et. al.: Základní pojmy etnické teorie. Český lid, 78, 1991, č. 4,
s. 239-240
3. CÍLKOVÁ, E., SCHONEROVÁ P.: Náměty na Multikulturní výchovu: poznáváme
jiné národy, Praha: Portál, 2007 ISBN 978-80-7367-238-6
4. GIDDENS, A.: Sociologie. Praha, Argo 1999 ISBN 80-7203-124-4
5. HARTL, P., HARTLOVÁ, H.: Psychologický slovník, Portál 2000
ISBN 978-80-7367-569-1
6. HROCH, M.: Na prahu národní existence. Praha, Mladá fronta 1999
ISBN 80-204-0809-6
7. MAŘÍKOVÁ, H. et. al.: Sociální a kulturní antropologie. Praha, Portál 2000
8. MURPHY, R. F.: Úvod do kulturní a sociální psychologie, Praha, Sociologické nakl.
1998 ISBN 80-86429-25-3
9. My a ti druzí: Příručka pro multikulturní výchovu a vzdělávání na základní škole
Praha: Multikulturní centrum Praha, 2004. 101 s. ISBN 80-239-2099-5
10. PODROUŽEK, L.: Integrovaná výuka na základní škole, 2002 ISBN 80-7238-157-1

11. PRŮCHA, J.: Multikulturní výchova: Teorie-praxe-výzkum. Praha, ISV 2001
ISBN 978-80-7387-502-2
12. SKALKOVÁ, J.: Pedagogika a výzvy nové doby. Brno: Paido, 2004
ISBN 80-7315-060-3
13. SOUKUP, V.: Přehled antropologických teorií kultury, Praha, Portál 2000
ISBN 80-7178-328-5
14. SURYNEK, A., Komárková, R., Kašparová, E.: Základy sociologického výzkumu,
Praha 2001 ISBN 80-7261-038
15. ŠATAVA, L.: Národnostní menšiny v Evropě. Praha, Ivo Železný 1994
ISBN 80-7116-375-9
16. Velký sociologický slovník, I, 1996, s. 548-549 ISBN 80-7184-164-1
17. Velký sociologický slovník, II, 1996, s. 1420-1421 ISBN 80-7184-310-52

Internetové zdroje

<http://www.czso.cz>

<http://www.fzo.cz>

<http://www.kehilaprag.cz>

<http://www.toiler.uiv.cz>

<http://www.inkluzivniskola.cz>

Seznam tabulek

Tabulka 1 Statistická ročenka školství 2011/2012 – Výkonové ukazatele

Tabulka 2 Sčítání lidu, domů a bytů 2011 – Obyvatelstvo podle národnosti

Seznam grafů

Graf č. 1: Názor žáků na spolužáka jiné národnosti

Graf č. 2: Názor žáků na odlišnost

Graf č. 3: Názor žáků na spolužáka z jiné země

Graf č. 4: Názor žáků na lidi mluvící cizí řečí

Graf č. 5: Názor žáků na cizí jazyky

Graf č. 6: Názor žáků na zvyky a tradice

Graf č. 7: Názor žáků na probírání rasismu a diskriminace ve škole

Graf č. 8: Názor žáků na rasovou nesnášenlivost

Graf č. 9: Názor žáků na respekt a toleranci k ostatním

Graf č. 10: Názor žáků na poznávání jiných kultu

Příloha č. 1

Vážení žáci,

dovoluji si vás oslovit s žádostí o vyplnění dotazníku zaměřeného na multikulturní výchovu v základních školách. Dotazník je zcela anonymní, tak se prosím nepodepisujte. Bude součástí výzkumu, který provádím v rámci své bakalářské práce na téma „Multietnická výchova na základní škole“. Své odpovědi prosím zakroužkujte, popřípadě stručně vypište na řádek.

Děkuji Monika Vičanová

Zaškrtni své pohlaví:

- Dívka*
- Chlapec*

1. Vadilo by ti, kdyby byl ve vaší třídě spolužák jiné národnosti?

ANO Proč? _____

NE Proč? _____

JE MI TO JEDNO

2. Myslíš si, že když je někdo odlišný, že je špatný?

ANO Proč? _____

NE

3. Jakého spolužáka z jiné země by sis vybral?

- Vietnamec*
- Rom*
- Rus*
- Číňan*

4. Bojíš se lidí, kteří mluví jinou řečí než ty?

ANO Proč? _____

NE

5. Je podle tebe důležité učit se cizím jazykům?

ANO

NE

6. Zajímají tě zvyky a tradice, které mají kamarádi jiné národnosti?

ANO

NE

7. Povídáte si někdy s učiteli o rasismu nebo diskriminaci?

ANO V jaké hodině? _____

NE

NEVÍM CO TO ZNAMENÁ

8. Setkal ses někdy s rasovou nesnášenlivostí?

ANO Jak jsi se zachoval? _____

NE

9. Myslíš si, že jsou respekt a tolerance k ostatním lidem důležité?

ANO Proč? _____

NE Proč? _____

NEVÍM CO TO ZNAMENÁ

10. Myslíš si, že poznávání jiných kultur tě vnitřně obohatí?

ANO

NE Proč? _____

Děkuji za vyplnění dotazníku a přeji vám příjemný den.